

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 396

**Finanse i rachunkowość
na rzecz zrównoważonego rozwoju –
odpowiedzialność, etyka, stabilność finansowa
Tom 2. Rachunkowość**

Redaktorzy naukow
Jacek Adamek
Joanna Zuchewicz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Barbara Cibis
Łamanie: Beata Mazur
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-520-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120
53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl
Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	7
Aleksandra Banaszekiewicz, Ewa Makowska: Kodeks zawodowej etyki w rachunkowości w świetle badań ankietowych.....	9
Małgorzata Ciecziura: Etyka w świetle rozwijającego się behawioryzmu w rachunkowości.....	19
Justyna Dyduch: Środowiskowe informacje finansowe w raportach rocznych spółek publicznych z sektora chemicznego.....	28
Justyna Fijałkowska: Raportowanie CSR a kwestie etyki i odpowiedzialności przedsiębiorstw.....	39
Tomasz Gabrusewicz, Wiesława Przybylska-Kapuścińska: Umocowanie pieniądza jako jednostki pomiaru wartości ryzyka w rachunkowości.....	48
Dariusz Gregorczyk: Raportowanie zintegrowane w tworzeniu wspólnej wartości (CSV).....	59
Artur Holda, Małgorzata Adamik-Citak: Wycena w wartości godziwej rzeczowych aktywów trwałych a wartość kapitałów własnych w wyniku implementacji MSSF w polskich realiach gospodarczych – podejście pragmatyczne.....	67
Aldona Kamela-Sowińska: Interes publiczny czy interes społeczny? Co chroni rachunkowość jednostek sektora finansów publicznych?.....	77
Maria Kukurba: EVA jako narzędzie controllingu finansowego.....	85
Adam Lulek, Dominika Zielińska: Rola sprawozdawczości finansowej spółek z sektora energetycznego we wspieraniu zrównoważonego rozwoju... ..	96
Grażyna Michalczuk, Teresa Mikulska: Znaczenie raportowania zintegrowanego w zmniejszaniu luki wartości przedsiębiorstwa.....	105
Teresa Mikulska, Grażyna Michalczuk: Koszty zaangażowania społecznego przedsiębiorstwa.....	113
Beata Rogowska: Społeczny wymiar rachunkowości w świetle etyczno-normatywnych teorii.....	123
Anna Spoz: Koncepcja prawdziwego i rzetelnego obrazu w systemie rachunkowości jednostki.....	132
Arleta Szadzińska: Przejrzystość i porównywalność informacji niefinansowych w sprawozdawczości spółek w świetle zmian regulacji unijnych	141
Dawid Szutowski: Innowacje i wartość rynkowa przedsiębiorstw turystycznych. Analiza zależności.....	150
Jolanta Wiśniewska: Weryfikacja danych pozafinansowych w raportach CSR polskich spółek.....	159

Summaries

Aleksandra Banaszekiewicz, Ewa Makowska: The Code of Professional Ethics in Accounting in the light of the survey.....	9
Małgorzata Cieciora: Ethics in the light of the evolving behaviorism in accounting.....	19
Justyna Dyduch: Environmental financial information in annual reports of listed companies of chemical sector	28
Justyna Fijałkowska: CSR reporting vs. ethics and companies' responsibility	39
Tomasz Gabrusewicz, Wiesława Przybylska-Kapuścińska: Money strengthening as a measurement unit of the risk value in accounting	48
Dariusz Gregorczyk: Integrated reporting in creating shared value (CSV) ...	59
Artur Holda, Małgorzata Adamik-Citak: Valuation in fair value of fixed tangible assets vs. the value of equity as a result of IFRS implementation in Polish economic reality – pragmatic approach.....	67
Aldona Kamela-Sowińska: Public interest vs. social welfare? What kind of interest protects accounting of units of the public finance sector?.....	77
Maria Kukurba: EVA as a tool in financial controlling.....	85
Adam Lulek, Dominika Zielińska: The role of financial reporting of the energy companies in support of sustainable development.....	96
Grażyna Michalczyk, Teresa Mikulska: The importance of integrated reporting in reducing the value gap of an enterprise	105
Teresa Mikulska, Grażyna Michalczyk: Costs of corporate social engagement	113
Beata Rogowska: Social dimension of accounting in the light of ethical normative theory.....	123
Anna Spoz: A true and fair view in company accounts	132
Arleta Szadziewska: Changes in EU regulations and the transparency and comparability of non-financial information in reports.....	141
Dawid Szutowski: Innovation and market value of tourism enterprises: a regression analysis	150
Jolanta Wiśniewska: Verification of non-financial data in CSR reports of Polish companies	159

Aleksandra Banaszekiewicz, Ewa Makowska

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
e-mails: aleksandra.banaszekiewicz@umk.pl; ewa.makowska@umk.pl

KODEKS ZAWODOWEJ ETYKI W RACHUNKOWOŚCI W ŚWIETLE BADAŃ ANKIETOWYCH

THE CODE OF PROFESSIONAL ETHICS IN ACCOUNTING IN THE LIGHT OF THE SURVEY

DOI: 10.15611/pn.2015.396.01

Streszczenie: Charakterystyczną cechą rachunkowości w kontekście etyki jest fakt, iż rządząca nią zasady i reguły zawarte w prawie bilansowym wymagają dodatkowego subiektywnego osądu, co może z kolei stanowić potencjalne źródło występowania nadużyć. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie wyników badań ankietowych dotyczących znajomości i stosowania Kodeksu Zawodowej Etyki w Rachunkowości. Badanie zostało przeprowadzone wśród osób zajmujących się zawodowo rachunkowością. Z badania wyłaniają się dwa zasadnicze wnioski. Księgowy powinien kierować się w pracy zawodowej takimi zasadami, jak: kompetencje zawodowe, zachowanie tajemnicy zawodowej i wysoka jakość pracy. Ponadto, zdaniem ankietowanych, edukacja etyki w rachunkowości na uczelniach wyższych oraz organizowanie szkoleń z zakresu etyki są niezwykle istotne. W związku z tym każdy pracownik działu księgowego powinien je odbyć.

Słowa kluczowe: etyka w rachunkowości, zasady etyczne, Kodeks Zawodowej Etyki w Rachunkowości.

Summary: The purpose of this article is to present the results of surveys on knowledge and the application of the Code of Professional Ethics in Accounting. The survey was conducted among professionals working in accounting. The research emerge two main conclusions. An accountant should be guided by the principles of professional work such as professional competence, confidentiality and professional and high quality work. Moreover, according to the respondents ethics education is very important in accounting.

Keywords: ethics in accounting, ethics, the Code of Professional Ethics in Accounting.

1. Wstęp

Na przestrzeni wieków problemy moralne stanowiły nieodłączny element procesów ekonomicznych. Zjawisko to przybrało szczególnie na sile w dobie kapitalistycznej gospodarki wolnorynkowej. Niejednokrotnie wysoka rentowność była utrzymywana

za cenę korupcji i nieuczciwości, i to bardzo często w obliczu prawa. Remedium na taką postawę miało stanowić włączenie norm i wartości etycznych w sferę życia gospodarczego, czyli podporządkowanie go zasadom etyki biznesu. Termin ten oznacza zespół norm rzetelnego i odpowiedzialnego postępowania przedsiębiorców w relacjach z różnymi podmiotami. Podstawowym obszarem badawczym etyki biznesu jest możliwość zastosowania ogólnych norm i zasad etycznych w praktyce gospodarczej [Klimczak 2006].

Charakterystyczną cechą rachunkowości w kontekście etyki jest fakt, iż rządzące nią zasady i reguły, zawarte w prawie bilansowym, wymagają dodatkowego subiektywnego osądu, co może z kolei stanowić potencjalne źródło nadużyć. Głównym powodem ich istnienia jest chęć uzyskania korzyści ekonomicznych przez osoby sprawujące zarząd bądź właściciele danego podmiotu gospodarczego [Kamela-Sowińska 2006].

Celem niniejszego artykułu jest ocena znajomości Kodeksu Zawodowej Etyki w Rachunkowości i zasad jego stosowania przez szeroko rozumiane służby księgowo-owe. Jako metody badawcze posłużyły studia literaturowe oraz analiza badania ankietowego. Badanie to zostało przeprowadzone na potrzeby pracy magisterskiej przez panią Annę Przeracką, której dziękujemy za udostępnienie danych. Badaniem etyki w rachunkowości w sposób ciągły zajmuje się Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, które na swojej stronie internetowej zamieściło kwestionariusz ankietowy opracowany przez Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach, Instytut Ekonomii i Administracji oraz Stowarzyszenie Księgowych w Polsce Oddział Okręgowy w Kielcach. Celem badania jest zebranie informacji dotyczących stosowania zasad etyki i znajomości Kodeksu Zawodowej Etyki w Rachunkowości. Jej wyniki mają zostać wykorzystane w procesie planowania zadań związanych z promowaniem zasad etyki [SKwP 2015].

2. Etyka w rachunkowości

Etyka w rachunkowości stanowi odłam etyki biznesu, który można zdefiniować jako zespół wartości moralnych przyporządkowanych do ewidencji zdarzeń gospodarczych oraz sporządzania sprawozdań finansowych. A ponieważ zarówno ewidencja księgowo-owa, jak i sprawozdawczość finansowa są dokonywane przez konkretnych ludzi, dlatego też etykę w rachunkowości można określić jako etykę ludzi pracujących w księgowości. Najogólniej rzecz ujmując, ich praca sprowadza się do generowania informacji na temat sytuacji majątkowo-finansowej danego podmiotu gospodarczego. Informacja tego rodzaju powinna odznaczać się wysokim stopniem rzetelności. Rzetelność ta wpływa z kolei z etycznie wykonywanej działalności zawodowej [Żuraw 2012].

Etyka w rachunkowości bazuje na czterech normach postępowania, są to: uczciwość, kompetencja, dyskrecja i obiektywizm [Sobańska 2010]. Dodatkowo zagadnienie etyki w rachunkowości należy rozpatrywać jednocześnie na trzech poziomach, to znaczy w odniesieniu do określonej osoby, określonej firmy oraz społeczeństwa jako całości [Maruszczyńska 2010].

Wykonywanie zawodu księgowego wymaga posiadania określonej wiedzy i szerokich kompetencji w zakresie rachunkowości, prawa, podatków czy też procedur administracyjno-prawnych. W dzisiejszym świecie nie jest to jednak zakres wystarczający, aby uprawiać zawód publicznego zaufania. Z tej też przyczyny księgowy musi charakteryzować się umiejętnością dokonywania słusznych wyborów pomiędzy zachowaniem etycznym a nieetycznym, legalnym a nielegalnym. Wybór jest o tyle trudny, iż granica pomiędzy poszczególnymi postawami nie zawsze jest jednoznaczna. Istnieją bowiem obszary, gdzie działania wykonywane zgodnie z prawem są nieetyczne i z drugiej strony – przedsięwzięcia nielegalne są postrzegane jako etyczne. Z tej też przyczyny dobry księgowy w swoim postępowaniu musi kierować się nie tylko normami prawnymi i lojalnością wobec pracodawcy, ale przede wszystkim powinien przestrzegać określonych norm etycznych.

3. Nadużycia w rachunkowości

Pokusa nieetycznych zachowań w obszarze działalności gospodarczej wynika w głównej mierze z prostego faktu, iż jest ona bezpośrednio związana z pieniędzmi i chęcią ich pomnażania w maksymalnym stopniu. Pole nadużyć jest tym większe, im większe pieniądze wchodzi w grę. Ich przyczyną może być na przykład chęć polepszenia własnej sytuacji materialnej, brak perspektyw rozwoju zawodowego lub też niejednoznaczny zakres obowiązków [Bela, Bolesławska 2005].

Z badań przeprowadzonych przez Jolantę Wiśniewską w latach 2008-2012 wynika, iż najczęściej oszustwa gospodarcze polegają na zawłaszczeniu majątku, w drugiej kolejności – na przekupstwie lub korupcji, a w trzeciej – na manipulacjach informacją zawartą w sprawozdawczości finansowej [Wiśniewska 2014]. Zniekształcenia informacji sprawozdawczej mogą natomiast polegać na manipulowaniu informacjami poprzez na przykład przesuwanie z okresu na okres danych finansowych [Karmańska 2006].

Na uwagę zasługuje fakt, że chociaż oszustwa związane ze sprawozdawczością finansową zdarzają się najrzadziej, to jednak straty z nich wynikające są najwyższe [Surdykowska 2012]. Współczesny system zarządzania bardzo często wymusza na menedżerach konieczność wykonywania „efektywnych działań”, to znaczy takich, które w rezultacie mają pokazać zyski o odpowiedniej wysokości. Działania te mają zostać osiągnięte za wszelką cenę, i to z pominięciem zasad etycznych [Żuraw 2013]. Postawa ta jest możliwa z uwagi na pewną elastyczność zasad rachunkowości, co doprowadziło do ukucia terminu „rachunkowość kreatywna” [Fijałkowska 2013]. Zastosowanie rachunkowości kreatywnej może być powodowane między innymi chęcią ukrycia ryzyka finansowego bądź chęcią uniknięcia pejoratywnych konsekwencji kontroli ze strony akcjonariuszy [Surdykowska 2005]. Natomiast posługiwanie się rachunkowością kreatywną umożliwiają określone czynniki sprzyjające manipulacji, do których można zaliczyć zmienność przepisów w obszarze prawa podatkowego, a także wysoką konkurencję na rynku [Wiśniewska 2010].

4. Kodeks zawodowej etyki księgowego

W literaturze przedmiotu wskazywane są różne przyczyny świadczące o konieczności tworzenia i stosowania kodeksu etyki zawodu księgowego. Przede wszystkim chodzi tutaj o ogólnoswiatowy kryzys moralny, którego przejawem jest między innymi postrzeganie etyki jako niewygodnego ograniczenia [Karmańska 2005].

Kodeks Zawodowej Etyki w Rachunkowości traktuje etykę jako nieodzowny czynnik prawidłowego wykonywania zawodu [Kodeks... 2007]. Zamiarem twórców Kodeksu było rozpowszechnienie go wśród jak największego grona odbiorców oraz jego powszechne wykorzystanie przez środowisko zawodowe rachunkowości w celu ułatwienia tworzenia wizerunku zawodu związanego z rachunkowością jako zawodu zaufania publicznego.

Dla dobra zarówno obrotu gospodarczego, jak i poprawy jakości sprawozdań finansowych podjęto trud wcielenia w życie przepisów zawartych w kodeksie. W pierwszej kolejności odwołują się one do osobistego poczucia odpowiedzialności za podejmowane decyzje, świadomości społecznych konsekwencji realizowanych działań oraz potrzeby uczciwego prowadzenia różnorodnych czynności w dziedzinie rachunkowości. W rezultacie sprowadza się to do stosowania systemu wysokich wartości moralnych i etycznych [Wawrowski 2008]. Stosowanie zasad kodeksu jest dobrowolne. Jeżeli jednostka zdecyduje się zostać sygnatariuszem kodeksu, po zarejestrowaniu odpowiedniego oświadczenia w SKwP, może o fakcie tym informować swoich klientów czy zamieścić wzmiankę na swojej stronie internetowej.

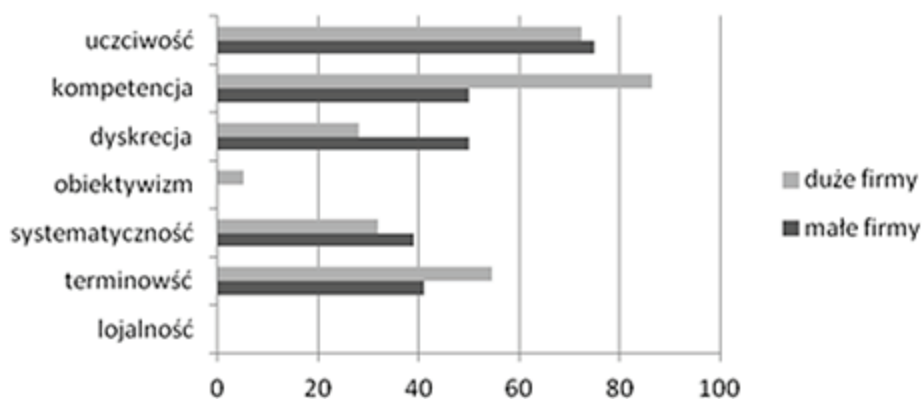
5. Wyniki badania ankietowego

W celu ustalenia poziomu znajomości zasad Kodeksu Zawodowej Etyki w Rachunkowości oraz stopnia przestrzegania etycznych zachowań przez księgowych przeprowadzono badania ankietowe wśród osób zajmujących się zawodowo rachunkowością. Kwestionariusz ankiety zawierał 19 pytań, które dotyczyły czterech obszarów badawczych. Po pierwsze, w ankiecie zebrano opinię na temat pożądanych cech dobrego księgowego. W drugiej części zawarto pytania z zakresu nieetycznych zachowań bądź konfliktów etycznych mających miejsce w przedsiębiorstwie. Następnie zapytano o znajomość zasad kodeksu, a na koniec o zdanie respondentów na temat możliwości karania nieetycznych zachowań oraz edukacji etyki w rachunkowości. Metryczka na końcu kwestionariusza pozwoliła na zebranie informacji dotyczących wieku, płci, wykształcenia i miejsca pracy respondentów.

Ankieta została rozdana 40 osobom pracującym w działach księgowości różnych firm. Kwestionariusz ankiety wypełniło 29 osób, 11 mężczyzn i 18 kobiet. Miejscem pracy respondentów były przeważnie duże przedsiębiorstwa zlokalizowane w takich miastach, jak: Toruń, Grudziądz, Bydgoszcz oraz Brodnica. Wśród ankietowanych najbardziej liczną grupę stanowiły osoby z przedziału wiekowego 31-40 lat, posiadające wyższe wykształcenie.

5.1. Cechy dobrego księgowego w świetle badań ankietowanych

Pytanie pierwsze ankiety dotyczyło cech, jakimi powinien wyróżniać się dobry księgowy. Ankietowani mieli wybrać trzy ich zdaniem najważniejsze określenia. Uzyskane odpowiedzi zostały powiązane z wielkością firm, w jakich byli zatrudnieni ankietowani. W dużych przedsiębiorstwach najczęściej wybieraną odpowiedzią były kompetencje (86,4%), w drugiej kolejności uczciwość (72,4%) i na końcu terminowość (54,5%). Dla osób pracujących w małych firmach najistotniejszą cechą okazała się uczciwość (75%), a następnie kompetencja (50%) i dyskrecja (50%). Rysunek 1 przedstawia najważniejsze cechy dobrego księgowego.

Rys. 1. Jakimi cechami według Pani/Pana powinien wyróżniać się dobry księgowy?

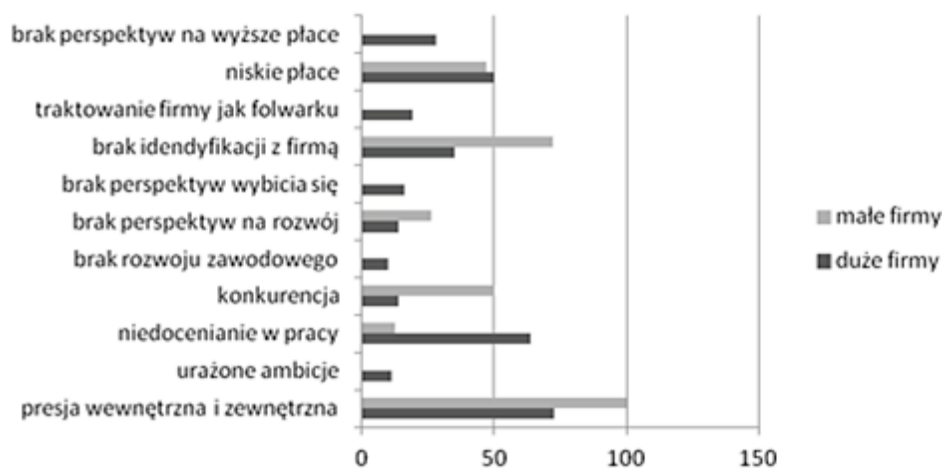
Źródło: opracowanie własne na podstawie [Przeracka 2011].

5.2. Dylematy etyczne w badanych przedsiębiorstwach

W kolejnej części ankiety zbadano, co rozumieją ankietowani przez pojęcie nieetycznego zachowania i w czym upatrują jego przyczyn. Odnośnie do tych kwestii zadano 7 pytań.

Pytanie pierwsze brzmiało: „Co Pani/Pana zdaniem może być przyczyną nieetycznych zachowań wśród pracowników?”. Uzyskane odpowiedzi przedstawia rysunek 2. Respondenci pracujący w dużych firmach upatrywali źródeł nieetycznych zachowań przede wszystkim w presji wywieranej wewnątrz i na zewnątrz jednostki (72,7%), niedocenianiu w pracy (63,6%) oraz niskich płacach (50%). Respondenci zatrudnieni w małych firmach jako główne przyczyny oszustw w przedsiębiorstwie podali: presję wywieraną od wewnątrz i z zewnątrz, konkurencję, niskie płace oraz brak identyfikacji pracowników z jednostką.

Z odpowiedzi udzielonych na pytanie drugie: „Czy kiedykolwiek w pracy zawodowej miał/a Pani/Pan problem natury etycznej?”, wynika, że większość księgo-

Rys. 2. Przyczyny nieetycznych zachowań wśród pracowników

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Przeracka 2011].

wych spotkała się w swoim życiu zawodowym z problemem tego typu. Fakt ten dotyczył 19 osób objętych ankietą. Jak wynika z badań, najczęściej osób, bo aż 63% respondentów, miało problem natury etycznej w relacji z przełożonymi. Najmniej zaś, bo 5%, z podwładnymi.

Pomimo występowania konfliktów etycznych, większość respondentów ujawniła, iż nie stanowią one powodu do rezygnacji z pracy. Świadczą o tym odpowiedzi na pytanie: „Czy kiedykolwiek zrezygnował/a Pani/Pan z pracy zawodowej z powodów etycznych?”. Większość respondentów, czyli 93,1% badanych, odpowiedziała przecząco. Znalazły się jednak wśród ankietowanych dwie osoby, których rezygnacja z pracy była spowodowana zmuszaniem przez przełożonych do nieetycznego postępowania w związku z wystawianiem faktur. Również należy wziąć pod uwagę fakt, że nie każdy pracownik chce mówić na temat nieetycznych zachowań mających miejsce w firmie. Księgowi często nie ujawniają swoich problemów z przełożonymi, współpracownikami czy też podwładnymi. Jest to temat tabu.

Na podstawie odpowiedzi na pytanie: „Czy kiedykolwiek zwrócono się do Pani/Pana z prośbą o udzielenie pomocy w rozwiązaniu dylematu etycznego?”, można wysnuć wniosek, że pracownicy nie rozmawiają na ten temat. Zaledwie dwie osoby z badanej populacji przyznały się, że miały taki problem i były wmieszane w konflikty. Reszta respondentów napisała, że nie spotkała się z taką sytuacją.

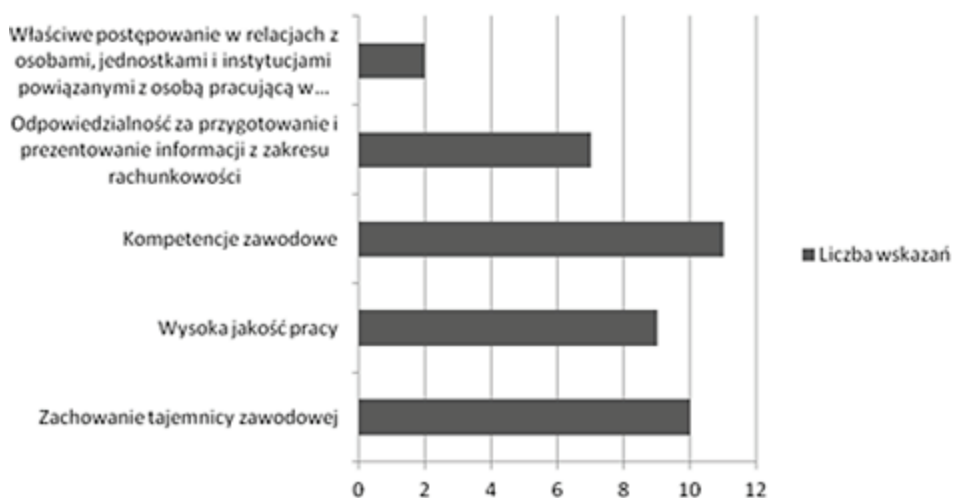
Jeżeli chodzi o opinie na temat zgłoszenia faktu naruszenia zasad etycznych, to zdania respondentów były podzielone. 55% badanych dokonałoby takiego zgłoszenia. Reszta respondentów, mimo że nie zgłosiłaby takiego problemu, to stwierdziła, że odbyłaby rozmowę z osobami, które tych naruszeń dokonały.

5.3. Znajomość Kodeksu Zawodowej Etyki w Rachunkowości według badanej populacji

Kolejna część ankiety dotyczyła znajomości Kodeksu Zawodowej Etyki w Rachunkowości. Jak wynika z badań, spośród 29 ankietowanych osób zaledwie 13 znało zawartość tego dokumentu. W grupie, która potwierdziła znajomość Kodeksu Zawodowej Etyki w Rachunkowości, dominowały osoby z wyższym wykształceniem zawodowym (3 osoby) oraz magisterskim (9 osób). Jeżeli chodzi o źródła wiedzy na temat kodeksu respondenci najczęściej wskazywali szkołę lub internet. Wymieniali także prasę, znajomych czy inne źródła (praca) jako miejsce zdobycia informacji o kodeksie.

Kolejne trzy pytania w kwestionariuszu ankiety skierowane były tylko do tych osób, które potwierdziły znajomość kodeksu. Ankietowanych zapytano, czy w ich firmach określone są zasady etyczne (kodeksy etyczne). Wszyscy respondenci potwierdzili istnienie zasad etyki w ich zakładach pracy. Następnie poproszono respondentów o wskazanie zasad kodeksu etyki, które są najistotniejsze w ich firmie. Otrzymane wyniki przedstawia rysunek 3 (ankietowani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź).

Za najistotniejszą zasadę kodeksu wprowadzoną w miejscu pracy respondentów uznano kompetencje zawodowe (11 respondentów udzieliło tej odpowiedzi). Za równie istotną zasadę ankietowani uznali zachowanie tajemnicy zawodowej (10 wskazań) oraz wysoką jakość pracy (9 wskazań). Odpowiedzialność za przygotowanie i prezentowanie informacji z zakresu rachunkowości wskazało 7 ankietowa-

Rys. 3. Najistotniejsze zasady kodeksu wprowadzone w miejscu pracy respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Przeracka 2011].

nych, a właściwe postępowanie w relacjach z osobami, jednostkami i instytucjami powiązanych z osobą pracującą w rachunkowości zawodowo zostało wytypowane tylko przez 2 osoby.

W kolejnym pytaniu respondenci mieli wyrazić swoją opinię na temat ważności przestrzegania zasad etyki (ankietowani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź). Natomiast oceny ważności dokonywali w skali od 1 do 9, gdzie 1 – zasada nieważna, 9 – bardzo ważna. Badania pokazały, iż według księgowych najważniejszą zasadą etyki jest zachowanie tajemnicy zawodowej (średnia 7,8), następnie wysoka jakość pracy (7,4) oraz kompetencje zawodowe (7,1). Najmniej istotnymi zasadami, według respondentów są: niezależność zawodowa (2,0), właściwe postępowanie w szczególnych sytuacjach jednostki prowadzącej rachunkowość (2,5), właściwe postępowanie w przypadkach sporu i sprzeczności interesów (2,5).

5.4. Edukacja etyki w rachunkowości według ankietowanych

Edukacja etyki w rachunkowości według respondentów jest bardzo istotna. Wiele osób zajmujących się rachunkowością zetknęło się lub słyszało o przedsiębiorstwach, których upadek był spowodowany nieetycznymi zachowaniami w przedsiębiorstwie, a także o „ubarwianiu” sprawozdań finansowych czy też wystawianiu fikcyjnych faktur. Odpowiedzi twierdzącej udzieliło 62,5% osób pracujących w małych firmach oraz 52,5% księgowych zatrudnionych w dużych jednostkach.

W kolejnym pytaniu zawartym w ankiecie poproszono respondentów o podanie nazw znanych im firm, których upadłość związana była między innymi z nieetycznymi działaniami. Jako przykłady większość ankietowanych podała firmy Enron i WorldCom.

W końcowej części kwestionariusza, znalazły się trzy pytania, w których respondenci mieli wyrazić swoją opinię na temat edukacji etyki w rachunkowości, szkoleń oraz sankcji za łamanie zasad kodeksu.

100% osób odpowiedziało twierdząco na te trzy pytania. Zasady etyki powinny być omawiane już na poziomie szkoły średniej lub na studiach. Jeśli jednak księgowi nie mieli styczności z tym zagadnieniem podczas swojej edukacji, firmy powinny przeprowadzać odpowiednie szkolenia. To samo dotyczy obłożenia sankcją łamania zasad etycznych. Ujawnione nieetyczne zachowania w firmie, według ankietowanych, powinny być objęte karami.

5.5. Wnioski z przeprowadzonego badania ankietowego

Przeprowadzone badanie ankietowe pozwoliło na wysnucie następujących wniosków dotyczących badanej populacji:

1. Dobry księgowy powinien wyróżniać się uczciwością, kompetencjami zawodowymi oraz umiejętnością wykonywania zadań w wyznaczonym terminie.

2. Podstawową przyczyną nieetycznych zachowań wśród pracowników jest presja wewnętrzna i zewnętrzna oraz brak identyfikacji z firmą.

3. Do konfliktu na tle etycznym najczęściej dochodzi pomiędzy pracownikiem a przełożonym.

4. Ponad połowa ankietowanych zgłosiłaby fakt naruszenia zasad kodeksu etyki przez współpracownika.

5. Głównym źródłem pozyskiwania danych na temat kodeksu zawodowej etyki w rachunkowości, zdaniem ankietowanych, jest szkoła lub internet,

6. Za najistotniejsze zasady stosowane w miejscu pracy ankietowani uznali kompetencje zawodowe, zachowanie tajemnicy zawodowej i wysoką jakość pracy.

7. Wszyscy ankietowani uznali, iż nauczanie etyki w rachunkowości na uczelniach wyższych oraz organizowanie szkoleń z zakresu etyki są niezwykle istotne i w związku z tym każdy powinien je przejść.

6. Zakończenie

Z całą pewnością prowadzenie ksiąg rachunkowych, a także sporządzanie sprawozdań finansowych to zadania, które powinny być realizowane przez księgowych posiadających odpowiednie kompetencje zawodowe, i jednocześnie przestrzegających norm etycznych. Kodeksy etyczne wyznaczają bowiem granice, których przekroczenie może doprowadzić do poważnych konsekwencji, odczuwalnych nie tylko przez samą jednostkę, w której dopuszczono się nieetycznego zachowania, ale także przez całe jej otoczenie, a często nawet społeczeństwo. Z tego względu dużego znaczenia nabiera nauczanie i propagowanie postanowień Kodeksu Zawodowej Etyki w Rachunkowości we wszystkich formach kształcenia księgowych [Nadolna 2011]. Postępowanie etyczne i profesjonalne w zawodzie związanym z rachunkowością z całą pewnością przynosi wymierne korzyści, nie tylko osobom zajmującym się rachunkowością, ale także firmom, które zatrudniają lub korzystają z ich usług.

Literatura

- Bela A., Bolesławska E., 2005, *Oszustwa finansowe. Podręcznik dla audytora*, InfoAudit, Warszawa.
- Fijałkowska J., 2013, *Falszowanie informacji ekonomiczno-finansowej w sprawozdawczości przedsiębiorstw* [w:] Ł. Sułkowski, G. Ignatowski (red.), *Etyka w służbie biznesu*, Studia i Monografie nr 44, Łódź.
- Kamela-Sowińska A., 2006, *Psychologiczne i ekonomiczne źródła oszustw księgowych*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 32 (88).
- Karmańska A., 2005, *Etyka w dydaktyce rachunkowości*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 26 (82).
- Karmańska A., 2006, *Etyka w rachunkowości w kontekście praktyki zarządzania przedsiębiorstwem*, [w:] J. Ostaszewski, M. Zaleski (red.), *W stronę teorii i praktyki finansów*, Kolegium Zarządzania i Finansów, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.

- Klimczak B., 2006, *Etyka gospodarcza*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław.
- Kodeks Zawodowej Etyki w Rachunkowości, 2007, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa.
- Maruszczyńska E.W., 2010, *Po co księgowym Kodeks Zawodowej Etyki*, „Biuletyn Rachunkowości”, nr 12 (108).
- Nadolna B., 2011, *Wartości etyczne i zawodowe edukacji księgowego*, „Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis, Oeconomica” 287(63).
- Przeracka A., 2011, *Etyka w rachunkowości*, maszynopis powielony pracy magisterskiej, Toruń.
- Sobańska I., 2010, *Rachunkowość zarządcza, podejście strategiczne i operacyjne*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
- Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, <http://www.kielce.skwp.pl/Ankieta,4297.html> (19 lutego 2015).
- Surdykowska S., 2005, *Rachunkowość kreatywna a oszustwa księgowe*, Wyższa Szkoła Biznesu, Dąbrowa Górnicza.
- Surdykowska S., 2012, *Ryzyko finansowe w środowisku globalnej gospodarki, kulisy najbardziej spektakularnych afer finansowych ostatnich lat*, Difin, Warszawa.
- Wawrowski R., 2008, *Kodeks Zawodowej Etyki w Rachunkowości*, „Monitor Finansów i Rachunkowości” 10.
- Wiśniewska J., 2014, *Etyka w rachunkowości jako niezbędny element zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstwa i bezpieczeństwa obrotu gospodarczego*, [w:] D. Dziawgo, G. Borys (red.), *Rachunkowość na rzecz zrównoważonego rozwoju, gospodarka – etyka – środowisko*, Zeszyty Naukowe UE we Wrocławiu, nr 329, Wydawnictwo UE, Wrocław.
- Wiśniewska J., 2010, *Przestrzeganie etyki w rachunkowości w ocenie pracowników przedsiębiorstw, banków województwa kujawsko-pomorskiego oraz biegłych rewidentów*, [w:] S. Sojak (red.), *Katedra Rachunkowości. Wizerunek naukowy i dydaktyczny*, Dom Organizatora TNOiK, Toruń.
- Żuraw P., 2012, *Idea Kodeksu Zawodowej Etyki w Rachunkowości rekomendowanego przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce*, „Annales. Etyka w życiu gospodarczym”, t.15, Salezjańska Wyższa Szkoła Ekonomii i Zarządzania, Łódź.
- Żuraw P., 2013, *Przykłady dylematów etycznych w obszarze rachunkowości i finansów przedsiębiorstw*, [w:] Ł. Sułkowski, G. Ignatowski, *Etyka w służbie biznesu*, „Studia i Monografie” nr 44, Łódź.